

En fi en dóna, encara, un passatge de futur, corresponent, com sempre, a un verb en *-ir*, però amb un sentit matemàtic o geomètric amb *figura* en compl. directe: «e l'altre ayn lexarem lo nombre -VIII- e *vogirets* la figura en IX» ('arrodonar', sembla). Ajudarà a 5
il·lustrar-ho una cita de les «Cobles de Fortuna» de JMarc, que han de ser dels mateixos anys: «Quant eu cussir en los fets mundenals / totes les gents vey regir per Fortuna», però «en servir Déu non hajats peresa: / Déus, en cuy és tota virtuts compresa, / e-z 10
ha formats los Cels, e-Is fay *vogir*, / pot, si li play, astre mal convertir, / e tot affan tornar en gran bonesa» (v. 31, Pagès, *JPMarch*, p. 37). On el mot és clarament intr., i amb el sentit més divulgat, com a llatí, de 'voltar, fer voltes'.

En efecte, ja tot formava part d'un tòpic poètic del moment, del qual no s'aparta gaire l'ús substantiu de «lo *vogí* de la vida» de Fra Rocabertí (c. 1470, *DAG*), i encara menys l'ús substantiu en Pere Torr(o)ella (mateixa data, *AlcM*); ni el del verb *vogir*, en Fc. Oliver 20
(*ibid.*). I encara en el *Tirant* (en l'entremès de teoria cavalleresca i arturiana que no és segur que sigui de JoMartorell): «Lo cavaller qui en batalla és vençut deu pensar --- que la fortuna *vogint* la sua roda li plau axí» (§ 184, Ag. II, 399).

Tractant-se d'un mot tan vigorós en italià, no fóra prudent fiar-se gaire de les versions boccaccesques. Els traductors més experimentats sabien que en llur model trobaven a cada pas frases com «gittava tanta acqua --- la qual --- per ogni parte del giardin discorrea --- e quindi --- con grandissima forza --- due mulina *volgea* ---» (*Decam.* III, intr., ed. 1961, 164.37) i s'abstienien de seguir-lo («dos molins ne molien», versió cat. de 1429, p. 156); però d'altres que en feren traduccions en llenguatge elegant, i tanmateix idiomàtiques, ja no ens refiem tant: «sobre los accidents de la carnal amor, comensé a pensar --- e moltes cosas ya passadas *vogint*, e cascun acte e cascuna paraula pensant --- judiqué ---», *Corbatxo* de N. Franch (*BDLC* XVII, 9); i en una altra ja la forma ho acaba de denunciar 40
com a calc de l'italià: «Oh fi <1>la --- quines sollicituts --- tè estimolen! ---. Lavors yo --- de dormir fengint-me, e de no aver-la hoyde; e, ara sà, ara là *volgint-me*, per temps pendra a la resposta --- li responguí dient-li axí ---», *Fiameta* (ed. gòtica, § 15, 28). 45

A desgrat d'això el mot tenia vida forta en català, i original i arrelada. Ja el Cerimoniós repeteix el sentit de Muntaner, però ara com a tr. i com a terme de maniobra, no pas de càlcul: «les gents del Sr. Infant havien-ne anar més de 35 milles, car havien a *vogir* tot l'estany», «vehent lo perill qui era en --- Sàcer --- ordenà que En B. Dezcoll, visalmirall nostre, que ab 8 galeres sotils *vogís* tota la illa, e que parlàs ab En R. d. C. governador de Sàcer» (Pag., 42.18, 310.27).

D'això en tenim moltes mostres en l'obra de JoMartorell (i encara d'altres, que callarem, en la del seu plagiari, *AlcM* i *DAG*): «--- Havien-los donat quatre combats, que no havien pogut res fer; lo Marquès de Sct. Jordi, vehent açò, *vogí* tota la ciutat; e quan fon a la porta de la juheria, cridà --- don Jacob --- lo ju- 60

heu ---; e obrí-li la porta, entraren --- e ja havien presa més de la mitat ---» (no es tracta doncs de circumval·lar amb setge sinó d'una ràpida cavalcada entorn); «Tirant --- tostemps sta armat fins passada mija nit, com si hagués entrar en batalla, e tots los del camp dormen e reposen, i ell *vogeix* e cerca lo camp; e moltes voltes ve ab la pluja a l'esquena» (Ag. II, 252, 125). És, ni més ni menys, l'obra dels *circitores*, en els exèrcits de l'Imperi romà, tal com l'hem descrita en el vol. II, 674b15-55.

Afegiu-n'hi de semblants en el *DAG*. (de Fc. Alegre, i un parell dels Ss. xv-xvii). D'altra banda, passiu figurat: «prudència *vogida* de humilitat» Bna. 1619; i intr.: «*vogir* la processó» mall. 1614, i 1629.

15 Més diferents i amb gran perfum de vida afectiva o de vida marinera; com a tr., per 'fer moure giratòriament': la múrria i dispendiosa coqueta, «a totes hores, / ses belles hores / historiades / e ben pintades / --- / sovint obria; / ---cert no sabia / conèixer letres---, / arreu, los metres, / fingint, legia; / los ulls *vogia* / de ça y de là / ---», JRoig (*Spill*, 4006); «una barca --- de balaner --- plena de llenya e de tea, ruxat tot ab oli, perquè cremàs bé: posaren-hi foc ---; e posaren-se cent hòmens, e començaren molt fort a *vogir*; 25
e --- escassament fon partit --- lo balaner, que fon pegat al costat de la nau; e --- se pres foc en la nau --- que res en lo món no bastara apagar-la», JoMartorell (Ag. I, 323.1f.).

En la terminologia de l'obreria eclesiàstica: usat per 'enrondar, envoltar' (tr., amb *mur* en acus. crec), els Hospitalers disposaven, l'any 1408, «se facen murons sobre aquesta cambra del prior, *vogint* en dret lo mur nou dessús dit, e que-s cloga lo portal, que ara hi és, d'argamassa», MiretS (*Templ. H.*, p. 450); intr. 35
'girar entorn d'un eix imaginat': «beneïren la campana gran, --- la pujaren ab un' arque que *vogia*, y molt pronte, ab temps de mija hora ---» eiv. a. 1584 (*Cròniques* de Santa Maria la Major, IMacabich, p. 47).

Avui *vogir* és un mot quasi desconegut, sobretot en el lèxic de les ciutats, però resta viu en la tecnologia d'oficis; i encara que menys que de *vògi(t)* i altres derivats, en resta algun ús comarcal, sobretot a l'E. del Princ.: «terme de fusteria, recórrer amb una serra especial el contorn d'una peça en què hi ha corbes i complicació de ratlles; serrar fusta en línies corbes usant una serra estreta», *DAG*. Potser ser un sentit semblant a aquest, no sé si prou ben explicat, el que atribueix Lab. 1839 a la grafia «*bugir*, naut. umplir d'estopa les cabotes dels claus y donar l'última mà del calafateig en elles, en les femelles y nusos de les taules».

«El nom de mestres d'aixa els venia de l'eina principal que maneaven: una mena de serra que també era coneguda pel nom de serra de *vogir*; d'aquí ve la dita --- que en temps de la meua infantesa feia exclamar --- per designar algú que no volia entendre's de raons: ---Aquest busca la serra de *vogir*!», Gaziol, *St. Felii d. l. C. B.* (O. C. 1970), 364a20. «La finca --- balms, grutes artificials, amb estalactites d'argamassa i pedra tosca, galliners xinesos de fusta *vogida*, Mercuris, Minerves ---», NOLLER (*Febre d'Or* I, 243.15). Altrament,